

TÜRI VALLAVALITSUS

Andmekaitse Inspeksioon
e-post info@aki.ee

Kuupäev digitaallkirjas nr 21.2-3.3/722

Selgitustootlus ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadusega sätestatud juurdepääsupiiranguga teabe menetlemiseks

Tuginedes avaliku teabe seaduse (AvTS) § 44 punktide 1 ning § 45 lõike 1 punktidele 1 ja 2 ning Andmekaitse Inspeksiooni põhimääruse¹ § 9 punktide 1, palub Türi Vallavalitsus teabevaldajana Andmekaitse Inspeksiooni seisukohta või juhiseid 1. juulist 2023 jõustunud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse (ÜVVKS) § 15 lõike 7 alusel teabele juurdepääsupiirangu kehtestamiseks ning piiranguga teabe menetlemiseks.

I. Õigusnorm

ÜVVKS §-st 13 tulenevalt peab kohalikul omavalitsusel olema ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava (edaspidi *ÜVK kava*). ÜVVKS § 13 lõike 5 alusel kinnitatakse ÜVK kava volikogu määrusega.

ÜVVKS § 14 sätestab nõuded, mida ÜVK kava peab vähemalt sisaldama. ÜVVKS § 15 lõige 7 kohustab osale ÜVK kavas kirjeldatud teabele kehtestama juurdepääsupiirangu.

„(7) Käesoleva seaduse § 14 lõike 1 punktides 4 ja 9 nimetatud teabe alusel koostatud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise **kava koosseisus olevad skeemid on piiratud juurdepääsuga teave** avaliku teabe seaduse § 35 lõike 1 punkti 18¹ tähenduses. Nimetatud **skeemidele kehtib juurdepääsupiirang 50 aastat alates skeemide koostamisest**.“

ÜVVKS § 14 lõike 1 punkt 4 kohaselt peab ÜVK kava sisaldama ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni **asukohta ja asendiskeemi** ning nende süsteemide, sealhulgas puurkaev-pumplate, joogiveetöötlusjaamade, survetõstepumplate, veetorustike, ühisveevärgil asuvate tuletõrje veevõtukohtade, ühisvoolse ja lahkvoolse kanalisatsiooni, lokaalsete puhastusseadmete, reoveepumplate, purgimissõlmede, reoveepuhastite ja sademeveekanalisatsiooni tehnilist kirjeldust ning seisukorra ja sobivuse hinnangut, samuti suubla seisukorra ja veevastuvõtu võime hinnangut.

ÜVVKS § 14 lõike 1 punkti 9 kohaselt peab ÜVK kava sisaldama **dimensioonitud vee- ja kanalisatsioonirajatiste põhiskeemi, sealhulgas sademevee äravoolurajatiste põhiskeemi, mis sisaldab vähemalt veeallikate ja veehaarete ning pumba- ja puhastusrajatiste asukohti; sanitaarkaitsealade ning rõhutsoonide ulatust ja kirjeldust; ühisveevärgil asuvaid tulekustutusvee saamise lahendusi ja veevõtukohti ning kanalisatsioonisüsteemide kirjeldust; ülevoolu-, pumba- ja puhastusrajatiste ning purgimissõlmede ja väljalaskude asukohti ja kujasid.**

Ülalmärgitust tulenevalt ei pruugi kõik ÜVK kavale lisatud n.ö skeemid olla vaid ÜVK rajatiste asukohtade joonised, vaid võivad (iseegi peavad) sisaldada ka sõnalist osa ehk lahendusi ja kirjeldust (vt sõnastust „skeem sisaldab vähemalt“). Teisisõnu ei saa ÜVVKS § 15 lõike 7 sõnastuses toodud mõistet „skeem“ tõlgendada kui ainult joonist, vaid skeemiks võib olla ka ÜVVKS § 14 lõike 1 punktides 4 ja 9 märgitud asjaolude kirjeldus või lahendus.

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/101062021002>

Haldusmenetluse seaduse (HMS) § 89 lõikest 1 tulenevalt on määrus õiguspärane, kui see on **kooskõlas kehtiva õigusega**, vastab vorminõuetele ja kui selle on seaduses ettenähtud korras volitusnormi alusel andnud volitusnormis nimetatud haldusorgan.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) § 23 lõike 1 kohaselt avalikustatakse volikogu määrused Riigi Teatajas. AvTS § 28 lõike 1 punktist 16 tulenevalt tuleb määruse eelnõud koos seletuskirjaga eelnevalt avalikustada valla või linna veebilehel.

ÜVVKS § 15 lõige 4 sätestab, et ÜVK kava menetlus toimub KOKS § 37² kohaselt ÜVK kava eelnõu avalikustamise, avalike arutelude korraldamise ja huvitatud isikute kaasamise kaudu, arvestades ÜVVKSi erisusi.

II. Õigusnormi rakendamisega seonduvad küsimused

ÜVK kava puhul on tegemist määruse vormis üldõigusaktiga, mis kehtivast õigusest tulenevalt peab olema menetletud ja kinnitatud kohaliku omavalitsuse arengudokumentide menetlusele kehtestatud korras ehk avalikkust kaasates ning olema hiljem avalikult kättesaadav.

ÜVVKS § 15 lõige 7 toob ÜVK kava kui ühe arengudokumendi menetluse ja avalikustamisse uue nõude ehk nõude kehtestada märkimisväärsele osale arengudokumendist (ÜVK kava lisad moodustavad enamuse osa ÜVK kavast) juurdepääsupiirang. ÜVVKS § 15 lõikest 7 tulenevalt ei hakka juurdepääsupiirang skeemidele kehtima mitte õigusakti (määruse) vastuvõtmisest ega selle kehtima hakkamisest, vaid vastavate **skeemide koostamisest**.

AvTS § 34 lõike 1 alusel juurdepääsu piiranguga teave on teave, millele juurdepääs on seadusega kehtestatud korras piiratud. AvTS § 35 lõike 1 punktidest 18¹ ja 19 tulenevalt tunnistab teabe asutusesiseseks ehk **piirab teabele juurdepääsu teabevaldaja**. AvTS § 5 sätestab, kes on teabevaldaja. Kohalike omavalitsuste puhul on selleks kohaliku omavalitsuse asutus. Sama paragrahvi lõige 2 sätestab, et **eraõiguslikule juriidilisele isikule** ja füüsilisele isikule **laienevad teabevaldaja kohustused**, kui isik täidab seaduse, haldusakti või **lepingu alusel avalikke ülesandeid**, sealhulgas osutab haridus-, tervishoiu-, sotsiaal- või muid avalikke teenuseid, – **teabe osas, mis puudutab nende ülesannete täitmist**.

Tavapärases halduspraktikas on omavalitsused ÜVK kava eelnõu koostamise tellinud valdavalt eriteadmisi ja -oskusi omavalt ettevõttelt ning ÜVK kava eelnõu koostatakse koostöös kohaliku vee-ettevõtjaga. ÜVK kava juurde kuuluvad **skeemid koostab** sel juhul samuti **ÜVK kava eelnõu koostaja** või võib nende koostajaks olla ka vee-ettevõtja.

2.1 Kes on juhul, kui ÜVK kava eelnõu, sh ÜVK kavale lisatavad skeemid, koostab lepingu alusel eraõiguslik juriidiline isik või FIE, piirangut kehtestama kohustatud teabevaldaja? Teisisõnu, kes on kohustatud seadusest tulenevalt kehtestama ÜVK kava lisaks olevatele skeemidele või ka ÜVK kavale endale juurdepääsupiirangu, kui ÜVK kava eelnõu ja skeeme ei koosta kohaliku omavalitsuse asutus ehk hilisem AvTS § 5 lõike 1 punktis 1 märgitud teabevaldaja ise?

Eelmärgitust tuleneb ka juurdepääsupiirangu kehtivuse aja ning teabe kohaliku omavalitsuse asutuses hõlmamise õiguspärasuse tagamine. Juurdepääsupiirangu saab kehtestada vaid seaduse alusel ja seadusega määratud tähtjaks. ÜVVKS § 15 lõikest 7 tulenevalt tuleb juurdepääsupiirang ÜVK kavaks olevatele skeemidele kehtestada nende koostamisest. Piirang kehtib **koostamisest** 50 aastat.

2.2 Kas on õige väide, et ÜVK kava juurde kuuluva skeemile kehtestatud juurdepääsupiirang hakkab kehtima dokumendi ehk skeemi tegelikust valmimisest (koostamisest), mitte ÜVK kava eelnõu kohalikule omavalitsusele üleandmisest ehk asjaomase teabe AvTS mõistes teabevaldajale üleandmisest ega ka ÜVK kava volikogu määrusega kinnitamisest?

Kui ÜVK kava eelnõu koosseisus olevale teabele on piirangu kehtestanud kava eelnõu koostaja ning kava koosseisus olevale osale teabele kehtib dokumendikavandi üleandmise hetkel

juurdepääsupiirang, tuleneb piirangunõudest kohalikul omavalitsusel endal samuti kinni pidada. See asjaolu on oluline ÜVK kava edasises menetluses ehk eelnõu avalikustamisel ning avalike arutelude korraldamisel.

2.3 Kuidas AKI hinnangul ÜVVKS-st tulenva ülesande täitmisel tagada teabevaldajale kehtestatud nõue, et avalikustatav teave on nõuetekohaselt avalikustatud ning piiranguga teave on nõuetekohaselt kaitstud?

Kohaliku omavalitsuse määrus ei hakka enne kehtima, kui see on Riigi Teatajas nõutavas korras avalikustatud (KOKS § 7 lg 5, § 23 lg 1 ja HMS § 93 lg 2). Määruses kui õigusaktis endas piirangut nõudvat teavet ei ole (määruse sisuks on määrusele lisatud ÜVK kava kinnitamine). Määrusel on lisa, mis tavapäraselt koos määrusega avalikustatakse, ent ÜVK kava puhul sisaldab see juurdepääsupiiranguga teavet. Nagu eespool märgitud, on skeemid ÜVK kava osana igal juhul juurdepääsupiiranguga, ent ka ÜVK kava ise võib sisaldada ÜVVKS § 15 lõikes 7 märgitud teavet, mis AvTS § 35 lõike 1 punktist 18¹ tulenevalt eeldab juurdepääsupiirangut.

Määruste Riigi Teatajas esitamise kord ei sätesta piiranguga teabe Riigi Teatajas avalikustamiseks erisusi.

Tähelepanekuna veel, et RTS § 12 lõike 2 kohaselt tehakse kohaliku omavalitsuse veebilehel, sh dokumendiregistris registreeritud ning avalikustatud õigusaktid avalikult kättesaadavaks **läbi Riigi Teataja veebilingi** ehk siis just nii nagu teave on Riigi Teatajas avaldatud.

2.4 Palun AKI arvamust ÜVK kavade avaldamisele praegusele halduspraktikale. Ettevõtja, kellelt Türi vald on ÜVK kava eelnõu koostamise tellinud, väidab, et Kliimaministeeriumi selgituste kohaselt avalikustatakse Riigi Teatajas ainult määrus koos ÜVK kavaga (või siis ka ilma selleta) ning ÜVK-le lisatud skeemid avalikustatakse kohaliku omavalitsuse veebilehel. Samuti olevat igalõul õigus ametiasutuses koha peal skeemidega tutvuda. Selline pidi olema välja kujunenud praktika². Juhuvallimina nende omavalitsuste, kes on uue ÜVVKS alusel ÜVK kava eelnõu vastu võtnud, veebilehtedel olevat asjaomast teavet vaadates on ÜVK kava lisad juurdepääsupiiranguteta ja kõikidele kättesaadavad. Kõik lisad ei ole küll skeemid ning pelgalt lisaga tutvumisel ei saa anda hinnangut, kas tegemist on ÜVK kava osaga, mis sisaldab piirangut eeldavat teavet või mitte. Samas näeb ÜVVKS § 14 ette, mida ÜVK kava **peab** sisaldama. Kui ÜVK kavad on koostatud kooskõlas ÜVVKS nõuetega, siis **peab olema** igas kohaliku omavalitsuse ÜVK kavas **juurdepääsupiiranguga teavet**. Kui see väide on õige, on ÜVK kavade kõik lisad avalikustanud kohalikud omavalitsused tõenäoliselt läinud vastuollu kehtiva õigusega.

Türi vallale ÜVK kava eelnõu koostava ettevõtja arusaam sellest, et ÜVK kava skeeme ei avaldata Riigi Teatajas, kuid avalikustatakse omavalitsuse veebilehel või võimaldatakse ÜVK kava skeemidega tutvuda koha peal, ei ühti allakirjutanu hinnangul avaliku teabe seadusega piiratud juurdepääsuga teabe menetlusnõuetega ning on alust kahelda selle seisukoha õigsuses.

Lõpetuseks ei saa jätta märkimata, et ÜVVKS § 15 lõikes 7 sätestatud juurdepääsupiirangu eesmärk jääb osaliselt arusaamatuks, sest ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rajatiste asukohad on tuvastatavad kinnistusraamatust, ehitisregistrist ning maakatastrist.

Jäädes lootma selgitustele,
lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Lii Laanemets
vallasekretär
526 5704, Lii.Laanemets@tyri.ee

² Vt <https://www.riigiteataja.ee/akt/424012024011>; <https://www.riigiteataja.ee/akt/402022024002>
<https://www.riigiteataja.ee/akt/408122023008>